

Η ιστορία του χαρταετού!

Ο χαρταετός φαίνεται να άνοιξε για πρώτη φορά τα πολύχρωμα εύθραυστα φτερά του περίπου στα 1000 π. Χ., και έκτοτε δεν έπαψε να χρωματίζει με τον δικό του ξεχωριστό τρόπο τον ουράνιο θόλο, από την Ανατολή έως τη Δύση.

Από την Κίνα, φτιαγμένος από μετάξι και μπαμπού, με τη μορφή του δράκου που ήταν ιερό, θεικό σύμβολο, αντικείμενο θαυμασμού και λατρείας για τον λαό, πέταξε μακριά. Πέταξε στην Κορέα κι από εκεί στην Ινδονησία και τη Μαλαισία, για να φτάσει στην Ιαπωνία, όπου εμπλουτίστηκε με περισσότερο έντονα χρώματα και πήρε τη μορφή των αυστηρών Σαμουράι. Στη Βόρεια Ινδία, εδώ και χιλιάδες χρόνια, οι αιθέριοι χορευτές υποδέχονται την άνοιξη, σε γιορτές που έχουν τις ρίζες τους στην ινδουιστική μυθολογία. Τον 4ο π.Χ. αι., στην αρχαία Ελλάδα, σύμφωνα με τις πηγές, ο αρχιμηχανικός Αρχύτας του Τάρανδος χρησιμοποίησε στην αεροδυναμική του τον αϊτό. Παλαιότερη αναφορά θα μπορούσε να θεωρηθεί η απεικόνιση σε ελληνικό αγγείο της κλασικής περιόδου μιας κόρης που κρατά στα χέρια της λευκή σαΐτα δεμένη με νήμα, ένα είδος αϊτού δηλαδή, και την οποία ετοιμάζεται να πετάξει. Λαμβάνοντας υπόψη ότι η χρήση του χαρτιού δεν ήταν ακόμη γνωστή, εικάζουμε ότι τα χρόνια εκείνα, τα όποια πειράματα ή παιχνίδια με αϊτούς θα πρέπει να τα έκαναν με πανί, αντίστοιχο με αυτό που χρησιμοποιούσαν στα πλοία έως και τα μεσαιωνικά χρόνια. Πολύ αργότερα, ο Μάρκο Πόλο, γυρίζοντας από τα ταξίδια του, φέρνει το χαρταετό στη Μεσαιωνική Ευρώπη.

ΚΑΛΠΙΔΟΥ ΕΙΡΗΝΗ!

ΣΑΦΡΑΝΟΓΛΟΥ ΒΑΣΙΛΙΚΗ!

ΚΑΘΑΡΑ ΔΕΥΤΕΡΑ ΣΤΗΝ ΘΑΣΟ

Μερικές ημέρες πριν την Καθαρή Δευτέρα στην Θράκη, οι κάτοικοι φτιάχνουν ένα ξύλινο σκελετό καμήλας. Ανήμερα Της Καθαρής Δευτέρας σκεπάζουν τον ξύλινο σκελετό της καμήλας με πολύχρωμα κιλίμια - φούντες -χάντρες και βάζουν κάτω από αυτόν δύο άντρες, ενώ πάνω βάζουν τον καρνάβαλο, δύο καμηλιέρηδες ο ένας με τη γυναίκα του, ο γκαϊντατζής και ο οδηγός με το γαϊδουράκι και παίρνανε τους δρόμους. Στη διαδρομή η καμήλα με το μεγάλο της στόμα άρπαζε ότι της άρεσε και ότι της κερνούσαν.

Πλήθος μεταμφιεσμένων με τολμηρές χειρονομίες, πειράγματα και τραγούδια συμπλήρωναν το σκηνικό. Ο ένας καμηλιέρης σε κάποια στιγμή σκότωνε τον αντίπαλο του, εκείνος όμως ξαφνικά ξαναζωντάνευε. Η αιώνια αναπαράσταση της ζωής και του θανάτου. Του σπόρου που πέφτει στη γη και βλασταίνει με τρόπο μαγικό. Στο τέλος κρεμούσαν την καμήλα τιμωρώντας την για τα αγαθά που έκλεψε, εκδικούμενοι μ' αυτόν τον τρόπο τον Τούρκο κατακτητή για την άγρια φορολογία. Όλοι μαζί κατέληγαν στην πλατεία Δημοκρατίας και γλεντούσαν ως το πρωί. Σ' όλη αυτή τη διαδικασία με αποκορύφωμα το γλέντι ακούγονταν τραγούδια, σίχοι με ποιητικό πλούτο.

Γιώργος Παρασκευάς

Το Έθιμο του Αγά Καθαρά Δευτέρα στην Χίο

Στα Μεστά της Χίου, το πιο καλοδιατηρημένο μεσαιωνικό χωριό του νησιού, αναβιώνει κάθε χρόνο ένα πολύ διασκεδαστικό έθιμο. Πρόκειται για το έθιμο του Αγά. Όπως διαπιστώνεται κι από το όνομά του, το έθιμο αυτό προέρχεται από τον καιρό της τουρκοκρατίας, κατά τον οποίο οι Χιώτες βίωσαν ανά περιόδους τη δίωξη των τοπικών αρχών. Οι Καδήδες, οι τοπικοί Οθωμανοί δικαστές, πραγματοποιούσαν μεγάλο αριθμό δικαστηρίων στα οποία δεν τηρούνταν οι αρχές της δικαιοσύνης, με αποτέλεσμα πολλοί ντόπιοι να καταδικάζονται με χρηματικές ποινές, φυλάκιση ή και θάνατο.

Το καθεστώς αυτό των Καδηδών γίνεται στόχος σάτιρας για τους κατοίκους του χωριού κάθε Καθαρά Δευτέρα. Στα Μεστά, στην κεντρική πλατεία, στήνεται μια μεγάλη γιορτή, και όλοι οι παρευρισκόμενοι "δικάζονται" από τον Αγά, που έχει εγκαταστήσει εκεί το δικαστήριό του. Μ' ένα πλαστικό ρόπαλο πηρωούνται ένας-ένας οι κατηγορούμενοι, αφού εκτεθούν δημόσια τα παραπτώματά τους. Επίσης, κάθε κατηγορούμενος πηρωείται και με χρηματικό πρόστιμο, το οποίο καταθέτει επί τόπου στο δικαστήριο.

Το ποσό που συγκεντρώνεται από τα "πρόστιμα" των κατηγορουμένων αξιοποιείται από τον Πολιτιστικό Σύλλογο των Μεστών για διάφορα κοινωνικά έργα και τις εκδηλώσεις του Συλλόγου.

Στη συνέχεια το γλέντι στην πλατεία του χωριού κορυφώνεται, με ασταμάτητους παραδοσιακούς χορούς και φυσικά όλους τους σαρακοσπιανούς μεζέδες σε

αφθονία. Οι ντόπιοι αλλά και οι επισκέπτες που επιλέγουν τα Μεστά για να περάσουν την Καθαρά Δευτέρα, χορταίνουν διασκέδαση, φαγητό και χορό, και φεύγουν με τις καλύτερες εντυπώσεις.

Το έθιμο του Αγά είναι μία γνήσια αναβίωση ιστορικών γεγονότων, με έντονο το στοιχείο της σάτιρας τόσο προς τις Οθωμανικές αρχές του παρελθόντος, όσο και προς τους σημερινούς άρχοντες. Γι' αυτό και παραμένει ιδιαίτερα αγαπητό στους κατοίκους και τους επισκέπτες της Χίου

Βλάχικος γάμος!

Ο λεγόμενος πανελλήνια βλάχικος γάμος αποτελεί σήμερα από τις πλέον γνωστές λαογραφικές γιορτές αναπαράστασης παραδοσιακού γάμου της ελληνικής υπαίθρου. Η γιορτή αυτή περιλαμβάνεται στα έθιμα της Καθαρής Δευτέρας που τελείται ειδικότερα στη Θήβα.

Η γιορτή αυτή στην οποία τη νύφη υποδύεται άντρας και περιλαμβάνει διάφορα επιμέρους στάδια όπως ξύρισμα του γαμπρού, στόλισμα της νύφης, το παντρολόγημα κ.λπ.,

καταλήγοντας σε χορό και γλέντι των παρευρισκομένων, τελούνταν από παλαιότερα πλην όμως στη διάρκεια της κατοχής είχε διακοπεί. Στη δεκαετία του 1950 όταν εκδηλώθηκε ένα έντονο ρεύμα στροφής των αστών στις ρίζες τους (φαινόμενο φολκλορισμού) μαζί με κάποιες άλλες γιορτές επανήλθε και αυτή η οποία και σημείωσε από την αρχή ιδιαίτερη επιτυχία έτσι ώστε να καθιερωθεί σε ετήσια γιορτή. Η γιορτή του βλάχικου γάμου τελείται σήμερα σε πολλές περιοχές της Ελλάδας.

Χρύσα Νώλη και Ιωάννα Νούρκα

Του Κουτρούλη ο γάμος Έθιμο Καθαρής Δευτέρας στην Μεθώνη

Οι γιορτές της Αποκριάς στη Μεθώνη είναι άρρηκτα δεμένες με τον γάμο του Κουτρούλη, έθιμο που έχει τις ρίζες του στις αρχές του 14ου αιώνα στην ενετοκρατούμενη περιοχή. Ολα άρχισαν όταν ο τελευταίος έλληνας ιππότης, ο Ιωάννης Κουτρούλης, ερωτεύθηκε μια ντόπια, η οποία όμως ήταν παντρεμένη. Εκείνος

την έκλεψε και αποφάσισε να συγκατοικήσει μαζί της, γεγονός που προκάλεσε κουτσομπολιά αλλά και τον αφορισμό της γυναίκας από την Εκκλησία. Επί 17 χρόνια ο

Κουτρούλης, παρά τη μεγάλη αντίδραση της τοπικής κοινωνίας, αγωνιζόταν να την παντρευτεί νόμιμα. Τελικά η γυναίκα παρουσίασε το διαζύγιο και έγινε το μυστήριο. Μετά την τέλεση του γάμου, το 1394 ή το 1404, το γλέντι κράτησε αρκετές ημέρες σε πείσμα του πρώτου συζύγου, αλλά και προς ικανοποίηση του παθόντος και πολλά δαπανήσαντος Ιωάννη Κουτρούλη. Το τρικούβερτο γλέντι έμεινε στην ιστορία και η φράση «έγινε του Κουτρούλη ο γάμος» πλέον δηλώνει θορυβώδη εκδήλωση. Αυτό το πραγματικό γεγονός ξαναζωντανεύει με τη μορφή παρωδίας το μεσημέρι της Καθαρής Δευτέρας και έως το βράδυ γίνεται γλέντι, όπου προσφέρονται γουρουνόπουλα, καψάλες (φέτες ψωμιού με λάδι καφαλισμένες στη φωτιά) και κρασί.

Χρύσα Νώλη και Ιωάννα Νούρκα

Ήθη και Έθιμα της Καθαρής Δευτέρας

Καθαρή Δευτέρα στην Θράκη

Μερικές ημέρες πριν την Καθαρή Δευτέρα στην Θράκη, οι κάτοικοι φτιαχνουν ένα ξύλινο σκελετό καμήλας. Ανήμερα Της Καθαρής Δευτέρας σκεπάζουν τον ξύλινο σκελετό της καμήλας με πολύχρωμα καλίμια - φούντες - χάντρες και έβαζουν κάτω από αυτόν δύο άντρες, ενώ πάνω έβαζουν τον καρνάβαλο, δύο καμηλιέρηδες ο ένας με τη γυναίκα του, ο γκαϊντατζής και ο οδηγός με το γαϊδουράκι και παίρνανε τους δρόμους. Στη διαδρομή η καμήλα με το μεγάλο της στόμα άρπαζε ό,τι της άρεσε και ό,τι της κερνούσαν.

Πλήθος μεταμφιεσμένων με τολμηρές χειρονομίες, πειράγματα και τραγούδια συμπλήρωναν το σκηνικό. Ο ένας καμηλιέρης σε κάποια στιγμή σκότωνε τον αντίπαλο του, εκείνος όμως ξαφνικά ξαναζωντανεύει. Η αιώνια αναπαράσταση της ζωής και του θανάτου. Του σπόρου που πέφτει στη γη και βλασταίνει με τρόπο μαγικό. Στο τέλος κρεμούσαν την καμήλα πτωρώνοντας την για τα αγαθά που έκλεψε, εκδικούμενοι μ' αυτόν τον τρόπο τον Τούρκο κατακτητή για την άγρια φορολογία. Όλοι μαζί κατέληγαν στην πλατεία Δημοκρατίας και γλεντούσαν ως το πρωί. Σ' όλη αυτή τη διαδικασία με αποκορύφωμα το γλέντι ακούγονταν τραγούδια, στίχοι με ποιητικό πλούτο.

Καθαρή Δευτέρα και Βόνιτσα

Στη Βόνιτσα την Καθαρή Δευτέρα ζωντανεύει το έθιμο του Αχυρένιου Γληγοράκη. Το έθιμο αυτό θέλει τον Γληγοράκη ψαρά να απαρνιέται τη θάλασσα για να βρει την τύχη του στη στεριά. Η θάλασσα όμως τον εκδικήθηκε και τον έριξε στα ξένα και την εργατιά. Οι σημερινοί ψαράδες της Βόνιτσας καταδικάζουν το Γληγοράκη, φτιάχνοντας έναν αχυρένιο ψαρά τον οποίο δένουν σε ένα γαϊδάρο και τον περιδιαβάζουν στο χωριό με μοιρολόγια, θρήνους και άλλα σαπιαστά βασανιστήρια, καταλήγοντας στο Κοιμητήριο του ψαράδικου συνοικισμού. Όσο πλησιάζει το βράδυ, το γλέντι φουντώνει με τραγούδια και χορούς, ενώ ο κακόμοιρος ο Γληγοράκης ρίχνεται σε μία βάρκα στα ανοιχτά και φλέγεται.

Καθαρά Δευτέρα και Σταυρούπολη

Στην Σταυρούπολη την Καθαρά Δευτέρα έχουν ένα παράξενο έθιμο, το έθιμο της Καμήλας. Κατά το έθιμο αυτό οι κάτοικοι μεταμφιέζονται σε Άραβες και περιδιαβαίνουν το χωριό τραβώντας και διαλαλώντας την καμήλα τους με πειράγματα και σαπρικά στιχάκια.

Καθαρά Δευτέρα και Ξάνθη

Σε διάφορα χωριά της Ξάνθης υπάρχουν παράξενα έθιμα και γιορτές για την Καθαρή Δευτέρα, όπως αυτό των Μουντζούρηδων. Η προετοιμασία εκεί ξεκινάει το προηγούμενο βράδυ με την παρασκευή των εδεσμάτων, το βράσιμο της παραδοσιακής φασολάδας και το ζύμωμα των λουκουμάδων έτσι ώστε το επόμενο πρωί να είναι έτοιμα και να μοιραστούν, μαζί με άφθονο κρασί, στους παρευρισκόμενους. Αν εκείνη τη μέρα πάει κάποιος επισκέπτης τον περιμένουν στις δύο εισόδους του οικισμού μεταμφιεσμένοι, όπου προσπαθούν να τον μουτζουρώσουν με την καπνιά που έχουν πάρει από τα καζάνια που έψηναν το φαγητό, έτσι ώστε όλοι όσοι συμμετέχουν στην γιορτή να είναι μασκαρεμένοι. Και προς τέλος οι κάτοικοι καλύπτουν το σώμα τους με δέρματα ζώων και κουδούνια και γυρίζουν όλο το χωριό κάνοντας όσο το δυνατό περισσότερο θόρυβο για να ξορκίσουν το κακό.

Καθαρή Δευτέρα στην Κρήτη

Με το θρησκευτικό έθιμο της Καθαράς Δευτέρας αρχίζει η νηστεία με την οποία ο θρησκευόμενος πρέπει να αποφεύγει την κατανάλωση κρεάτων, λιπών, βουτήρων και γαλακτοκομικών προϊόντων. Την ημέρα της Καθαράς Δευτέρας οι κρητικοί πάνε εκδρομή στην εξοχή κυρίως οικογενειακά, όπου πετάνε χαρταετούς, τρώνε νησίσσημα φαγητά και γλεντάνε υπό τους ήχους παραδοσιακής μουσικής, πίνοντας κρασί ή ρακί και ανταλλάσσοντας ευχές για το Πάσχα που θα έρθει. Όταν τελειώσει το γλέντι όλοι βοηθούν στην καθαριότητα του χώρου και φεύγουν με την ευχή "Και του χρόνου".

Καθαρά Δευτέρα

Με την **Καθαρά Δευτέρα** ξεκινά η Σαρακοστή για την Ορθόδοξη εκκλησία, ενώ ταυτόχρονα σημάνει το τέλος των Αποκριών. Η Καθαρά Δευτέρα ονομάστηκε έτσι γιατί οι Χριστιανοί 'καθαρίζονταν' πνευματικά και σωματικά. Είναι μέρα νηστείας αλλά και μέρα αργίας για τους Χριστιανούς. Η νηστεία διαρκεί για 40 μέρες, όσες ήταν και οι μέρες νηστείας του Χριστού στην έρημο.

Την Καθαρά Δευτέρα συνηθίζεται να τρώγεται λαγάνια (άζυμο ψωμί που παρασκευάζεται μόνο εκείνη τη μέρα), ταραμάς και άλλα νησίσιμα φαγώσιμα, κυρίως λαχανικά, όπως και φασολάδα χωρίς λάδι. Επίσης συνηθίζεται το πέταγμα χαρταετού.

Η Καθαρά Δευτέρα εορτάζεται 48 ημέρες πριν την Κυριακή της Ανάστασης του Χριστού, το χριστιανικό Πάσχα.

Από παλιά η Καθαρή Δευτέρα, πέρασε στην συνείδηση του λαού, σαν μέρα καθαρμού. Οι βυζαντινοί, την Καθαρή Δευτέρα την ονόμαζαν Απόθεση -Απόδοση, και τελούσαν δρώμενα. Τραγουδούσαν σχετικά άσματα, από τα οποία έχουν σωθεί μικρά μέρη μέχρι στις μέρες μας. «Ίδε το έαρ το καλόν πάλιν επανατέλλει, φέρον υγείαν και χαρά και την ευημερίαν».

Το πέταγμα του χαρταετού, είναι ένα έθιμο μεταγενέστερο. Κούλουμα ονομάζεται η

καθαροδευτεριάτικη έξοδος στην εξοχή και το πέταγμα του αετού. Οι χριστιανοί, παρέες παρέες βγαίνουν στην εξοχή, παίρνοντας μαζί τους νησίσιμα φαγητά, και το ρίχνουν στην διασκέδαση και τον χορό. Τα κούλουμα από τόπο σε τόπο γιορτάζονται διαφορετικά, με διάφορες εκδηλώσεις. Παντού όμως επικρατεί κέφι, χορός και τραγούδι.

Για την ετυμολογία της λέξης κούλουμα υπάρχουν πολλές εκδοχές. Κατά τον Νικόλαο Πολίτη, πατέρα της ελληνικής λαογραφίας, η λέξη προέρχεται από το λατινικό *Cumulus* (κούμουλους) που σημαίνει σωρός, αφθονία αλλά και το τέλος. Εκφράζει δηλαδή το τέλος, τον επίλογο της Απόκριας. Σύμφωνα με μια άλλη εκδοχή προέρχεται από μια άλλη λατινική λέξη, την λέξη «κόλουμνα» δηλαδή «κολώνα». Κι αυτό επειδή το πρώτο γλέντι της Καθαράς Δευτέρας στην Αθήνα, έγινε στους Στύλους του Ολυμπίου Διός.

Όποια όμως κι αν είναι η ρίζα της λέξης, απ' όπου κι αν προέρχεται, τα κούλουμα είναι μια καλή ευκαιρία για όλους να διασκεδάσουν κοντά στην φύση.

*Πέρασαν οι Αποκριές,
πάνε κι οι μασκαράδες,
ήρθε και η Σαρακοστή,
μ'ελιές και ταραμάδες.*

